

Prædiken af Morten Munch

13. søndag efter trinitatis / 15. sept. 2019

Tekst: Luk 10,23-37

HVEM ER MIN NÆSTE

Næstekærlighed er let at gå ind for, men det kan være svært at tage på sig. Buddet om at elske sin næste er jævnlige til debat i medierne i relation til nødhjælp eller forholdet til indvandrere – for hvem er min næste?

Det var også et diskussionspunkt blandt jøderne på Jesu tid. Man var nogenlunde enige om, at det indbefattede ens egne landsmænd. Nogle udvidede næstebegrebet til at omfatte de fremmede indenfor landets grænser. Men det var svært at finde nogen, der ville gå længere end det.

Jeg tror, vi kender den her diskussion fra vores egen indre dialog. Vi går ind for næstekærlighed, men "vi kan jo ikke hjælpe alle". Spørgsmålet er ikke blevet mindre med globalisering og moderne kommunikation. Verden er blevet en landsby, hvor man er vidende om behov på den anden side af jordkloden få minutter efter, at behovet er opstået.

Skylder man enhver, man møder på internettet, samme respektfulde omgangstone som dem, man møder i børnehaven eller nabokvarteret - eller gælder der andre regler på nettet?

Er tiggeren som jeg passerer på gaden mit ansvar? Eller den fremmede der kan ses som en trussel? Er der en grænse for næstekærligheden?

Den undvigende tro

For præsten og levitten (en slags kordegn) i Jesu fortælling var der mange gode og rationelle grunde til at gå forbi den nødlidende; argumenter der reducerede næstebegrebet og passiviserede troen.

Jeg tror ikke, vi skal tænke på præsten og levitten som kolde og ligegyldige mennesker, men som mennesker der ikke vil risikere for meget og tager sine selvbeskyttende forholdsregler.

I det spørgsmål ligner de nok de fleste andre mennesker, selv om deres nære tilknytning til den tro, hvori næstekærligheden forkyndes, skaber en forventning om, at hvis nogen vil risikere noget for kærligheden, burde det være mennesker som dem.

At hjælpe voldsofferet kunne indebære en risiko for selv at blive slået ned, hvis banditterne lå i skjul i nærheden. Så ville vi være lige vidt. Ja, skaden ville samlet set være større.

Præsten havde endvidere sin rituelle renhed at tænke på. Man blev efter deres lov uren ved at komme i berøring med en død person. Den sårede beskrives som halvdød. Måske var han bevidstløs. Hans præcise tilstand har været svær at afgøre på afstand.

Hvis præsten blev uren, skulle han gå tilbage til templet i Jerusalem for at blive rensset. Selve renselsen varede en uge, den kunne være forbundet med offentlig skam og betød mistede indtægter til familien, idet præsten i urenhedsperioden ikke kunne tage imod den tiende, som han og hans familie levede af. Det ville koste tid og penge svarende til mindst en arbejdsuge.

Levitten var ikke i samme grad bundet af renhedsforskrifterne, men hvis han har set præsten, hans overordnede, gå forbi, har præsten sikkert haft gode grunde til det.

Hvis levitten standsede, kunne det opfattes som en kritik af præsten som hårdhertet eller en kritik af præstens lovudlægning og tolkning af næstebegrebet.

Vi kan argumentere os ud af buddet om at hjælpe på mange måder – eller kan vi? Det er et af de spørgsmål, som lignelsen stiller.

Den barmhjertige outsider

Historien provokerer ved at lade de forbipasserende være nogle, vi kunne forvente ville standse. Provokationen når sit højdepunkt ved at lade barmhjertigheden komme til syne sidst i fortællingen gennem en forhadet outsider.

For det var sådan, man så på samaritanerne. At lade en samaritaner være helten i en jødisk sammenhæng dengang, svarer til – hvis vi vender det om – at man i dag i en palæstinensisk landsby fortalte en historie, hvor helten var israeler.

Det sprænger enhver indsnævring af næstebegrebet og udvider det til at omfatte fjenderne, sådan som Jesus også gør det i anden sammenhæng, når han siger: Elsk jeres fjender.

I lignelsen om den barmhjertige samaritaner er det fjenden (set med jødiske øjne), der optræder som en sand ven, et sandt medmenneske overfor det sønderslåede menneske, som vi må formode var en jøde.

Samaritaneren forbinder hans sår, bringer ham til et sted, hvor han kan få mad og pleje, betaler regningen og lover at komme tilbage og følge op på tingene.

Buddet om at elske sin næste står i 3. Mosebog og var også forpligtende for samaritanerne, der ligesom jøderne havde Mosebøgerne som helligskrift, selv om deres udlægning var anderledes og sekterisk i jøderne øjne.

Hvorvidt den barmhjertige samaritaner havde buddet og gudstroen i sine tanker, da han hjalp den nødlidende, får vi ikke noget at vide om. Det afgørende er, at han i sin handling er den af de tre, der handler kristeligt i betydningen: Han ligner Kristus i sin handling.

Mange af de tidligere kirkefædre har da også set den barmhjertige skikkelse i fortællingen som et billede på Jesus. Han blev, ligesom samaritaneren, set på som en outsider og endte som en udstødt på et kors. Han blev vor bror og vor næste, da han blev menneske. Han heler det brudte, betaler vor gæld og har lovet at komme tilbage for at fuldføre den genoprettende gerning, han har begyndt på jord.

En sådan læsning af beretningen kan finde støtte i de indledende ord, der går forud for lignelsen og den lovkyndiges spørgsmål, som lignelsen er et svar på.

”Salige er de øjne, som ser det, I ser”, og som de gamle profeter ikke fik at se i deres levetid. Det saliggørende syn, som disciplene er vidner til, er Guds barmhjertighed i skikkelse af Jesus Kristus og gudsriget i ham.

Jesus er den barmhjertige outsider, der bringer os indenfor i Guds frelsende kærlighed.

Buddet forudsætter evangeliet

Det afsvækker ikke lignelsen som en etisk fordring om, at vi skal være en næste for hinanden. Men det betyder, at vi ikke behøver at segne under opgavens byrde, for vi bliver selv løftet op af Kristus, vi er genstand for hans godhed.

Lignelsens radikale budskab om at elske selv vores fjende kan altså ikke stå alene. Det forudsætter, at Gudsriget allerede er givet os ved troen, og at kærligheden er udgydt i vore hjerter ved Helligånden.

Den lovkyndiges spørgsmål: Hvad skal jeg *gøre* for at arve evigt liv, forudsætter at vi kan handle os til evigt liv – som om kærligheden til Gud og næsten er en løftestang til at sikre sig selv.

Det er helt imod kærlighedens væsen. Jesus går ind på spørgsmålets præmis for at vise dets umulighed, når han stiller modspørgsmålet: Jamen, hvad siger loven?

Manden svarer ved at citere den jødiske trosbekendelse om at elske Gud af hele sit hjerte og sin næste som sig selv.

I denne trosbekendelse indkredses barmhjertighed som skabelsens mening.

Jesus siger: Det er fint. Gør det og du skal leve.

Den lovkyndige vil straks gøre fordringen overkommelig ved at spørge til buddets afgræsning: Hvem er så min næste?

Han vil gerne have en konkret liste, hvor han kan sætte et hak ved udførelsen af de enkelte handlinger, så han kan retfærdiggøre sig selv, sådan som der står, at det var mandens hensigt.

Men kærligheden kan aldrig afgrænses teoretisk. Hvem er min næste, og hvem er ikke. Derfor vender Jesus spørgsmålet om næsten om.

Ikke: Hvem er min næste – og dermed kandidat til mit selvretfærdiggørende projekt?

Men: Hvem er den nødlidendes næste? Svaret er ligetil: Det er den, der sætter sig selv i spil og viser medmenneskelighed.

Der står om den barmhjertige samaritaner, at han fik medynk med den nødstedte. Ordet medynk kommer på græsk af ordet 'indvolde' eller de indre organer som udtryk for de dybtsiddende følelser.

Den nød, han ser, går ind i ham og føder en handling. Det kommer ind under huden på ham.

Her er barmhjertigheden ikke et projekt, men en samklang med det inderste i livet – en samklang med den Gud, der blev vor bror og næste i Jesus Kristus.

Amen